

Cetatea Cavalerilor

Fondator: Col. r. Dr. Constantin Meşinca
Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de Culoare
Editura Tipo MC, Oradea - 2020

Cartea Mea e și a Ta!

ISSN 2734-6889
ISSN-L 2734 -6889

Instituții școlare de Artă în Oradea. Consemnări autobiografice

Prof. univ. Dr. sculptor Cornel T. DURGHEU

Moto-ul autorului: „A începe de la noi înșine - iată singurul lucru care contează” -
DRUMUL OMULUI – partea întâi

„Non multa, sed multum.
„Viața omului se obiectivează prin „produsele” activității sale,
în funcție de obiectivele majore propuse”.

Nici o întâmplare, nicio întâlnire, nicio rânduială împreună cu semenii nu este întâmplătoare. Totul conține o esență spirituală „secretă”- *îi putem spune Divină*, care are nevoie de noi pentru a ajunge la forma sa perfectă. Contactul nostru cu lumea, respirația citadină comună, întâmplările dintr-un perimetru vizual trăit în comun, sunt încercări care se leagă vital printr-un „*Fir nevăzut*” al destinului comun. Întâlnirile dintre cetățenii unei obști care determină o metamorfoză inedită a evenimentelor particulare petrecute în comun, ajungându-se la realizarea unor lucrări care dau un sens unic calității relațiilor interumane, spirituale, sociale, etc dezvăluie enigma apariției punctelor de comunicare și comuniune între indivizi diferiți ca pregătire profesională sau intelectuală, stare socială sau culturală diversificată, ele fiind determinante pentru schimbarea în bine a relațiilor identitare. Stabilirea pur și simplu a unui program, a unui fenomen (moment) comunicativ firesc, de-a promova atât cât e posibil într-o construcție civilizată comună printr-o judecată corectă, o gândire sau acțiune comună nediscriminatorie, sluiți de elasticitatea minții și o voință umană majoră, înlesnind astfel relații normale între semenii, mai ales între cei asociați sau animați, de împlinirea aceluiași idealuri, obiective sau scopuri predestinate de viață superioară, este indispensabilă. Pentru o astfel de țintă e nevoie a dezvolta omului vocația libertății de gândire, de trăire, schimbarea de paradigmă cum ar spune filosoful, nu a blocării umane, uneori impunând cu bună știință „tradiția” ca argument al supunerii sau umilirii.

În decursul timpului, Bihorul, cu precădere Oradea, s-au impus în conștiința noastră, ca importante și prestigioase spații de tradiție istorică și spirituală, aici la intersecția unor zone de interferențe culturale variate, ca un spațiu cosmopolit, plurietnic și pluriconfesional. Atestat cu aproape o mie de ani în urmă, așezare binecuvântată într-o vatră strămoșească geto-dacică, Oradea a cunoscut o înflorire culturală deosebită începând cu secolul al XV-lea datorită legăturilor spirituale ale Episcopiei Catolice cu Roma. În context Oradea este numit de umaniștii florentini drept „*Orașul Fericit*”, - „*Civitas Felix*”, fiind beneficiarul influențelor umaniste ale Renașterii și a civilizațiilor vest-europene.

Puternica Cetate Medievală din Oradea a fost ridicată între anii 1570 – 1618, Cetate Bastionară de formă pentagonală, construită în Europa Centrală în stilul Renașterii Italiene și păstrată cel mai bine, până în vremurile noastre.

După Marea Unire de la 1 Decembrie 1918, Oradea și-a menținut caracterul rafinat, cosmopolit, beneficiind de prezența și activitatea unor intelectuali prestigioși formați la Înaltele Școli din București, Viena sau Budapesta, aceștia facilitând printr-o efervescentă activitate creatoare și atmosferă culturală elevată, deschiderea societății locale către o admirabilă apropiere și amplitudine socială între cetățenii de diferite etnii și confesiuni spirituale. Stau mărturie relațiile armonioase de civilizație comună și familiaritate din comunitatea orădeană în decursul timpului, cu anumite excepții sporadice, momente mai puțin semnificative, dar neșterse din memoria colectivă, determinate și influențate de extremistele concepte alienante și distructivele conflicte armate mondiale, sau mai apoi a evazivelor „transformări” politice. Am subliniat a Oradiei nu a Bihorului. Totul spre cinstea și lauda comunității locale orădene.

Povestea locului de după Primul Război Mondial, mă obligă a face o discretă și necesară observație între viața urbană, culturală, specială a orașului Oradea și ceea ce se întâmpla în localitățile Ținutului Bihor cu satele și comunele sale înfloritoare în plină expansiune socială și economică, păstrătoare de datini și obiceiuri tradiționale, netulburate de incluziunea etnică și socială fertilă prin apariția așa ziselor „sate noi”. Sunt de menționat în acest sens și unele orașele ale acelor timpuri prin dezvoltarea câtorva „cartiere noi”, moștenitoarele și beneficiarele unor prestigioase prosperități economice, culturale dar și Instituționale – școli, bănci, instituții juridice, obiective culturale, ș.a., - precum; Beiuș, Salonta, Aleșd sau Marghita, obiective care au dat acestor așezări o nota cultural-administrativă distinctă și civilizată. O „construcție” de amploare benefică social și economic pentru populația bihoreană în perioada interbelică, pe a cărei structură de benefică dezvoltare socială și culturală s-au „dezvoltat” în anii ce au urmat, spectaculoasele dar și distructivele procese „reformatoare” multidimensionate comuniste, în toate domeniile. De ce distructive? Pentru-că totul a fost realizat forțat și prin crime, scoțând din matca dezvoltărilor sociale, spirituale, materiale, ș.a., firești posibilitatea transunerii transformărilor proiectelor propuse sau impuse de contextul socio-istoric.

„Există două lucruri infinite: infinitul și prostia umană, dar nu sunt prea sigur de prima, de-a doua DA” – Albert Einstein.

Comunismul s-a prăbușit în România în anul 1989. Evenimentele care au urmat, tulburi și de loc prielnice mediului politic sănătos, au lăsat regretabile „urme” întregului climat spiritual cu impact devastator, vizibil până astăzi în întreaga societate românească. Bihorul, Oradea cu toate excepțiile sale a trăit în aceleași spații culturale imprevizibile și condiții politice multipolare nefericite, dar mai puțin malefice.

Fără a întâmpina vreo împrejurare potrivnică, **Cetatea Medievală din Oradea**, devine din toamna anului 1996 sediul **FACULTĂȚII de ARTE VIZUALE din Oradea**. Stabilirea aici a Instituției Academice a fost un moment esențial pentru EVOLUȚIA Culturii și a învățământului artistic orădean în deceniile următoare, favorizând formarea unor generații militante de intelectuali și specialiști în domeniul artelor vizuale, al Istoriei și Teoriei Artei, al artelor muzicale și teatrului.

Dar, din păcate Cetatea a devenit și „câmpul de bătălie” între forțele obscure ale societății orădene, forțe obstrucționiste revigorate în cârdășie alături de unii factori locali frustrați, dar „aureolați” de-o atitudine ignorantă „îmbălsămată” cu multă stupiditate și rea credință. Totul într-o neprevăzută dar ciudată luptă cu forțele revigorante, progresiste, constructive, vizionare, promotoarele noului în Sistemul de civilizație artistică orădean la acel moment. Multe documente mărturisitoare asupra acelor stări și fapte ne stau mărturie și astăzi, ca însemnate dovezi.

Cetatea Medievală din Oradea a fost „cucerită și înnobilită” la sfârșitul secolului trecut cu *Rangul Academic* de invidiat, de *Citadelă a Artei și Culturii*, datorită regăsirii aici a Facultății de Arte Vizuale „acompaniată” de impresionantul flux de tinere talente din tot cuprinsul patriei. Tineri candidați, aspiranți la glorie artistică, pentru perfecționare în frumos și spiritualitate, de cunoaștere științifică și istorică a civilizațiilor umanității. Tineretul studios s-a stabilit în spațiul istoric al *Cetății orădene* pentru adevăr și cultura artistică. Au coexistat ani de zile în condiții civilizate, uneori mai aspre, alteori mai precare dar justificativ și inspirativ, într-un spațiu monumental sever și totuși primitiv, impresionant și generos, parcă anume predestinat activităților de creație artistică plastică.

Astăzi un lucru este cert, vizibil cu ochiul „*liber*”. Cetatea Medievală din peisajul burgului istoric de pe Crișul Repede și-a pierdut farmecul și „*Demnitatea spirituală*”- câștigate prin trudă și grele sacrificii, după părăsirea ei – a se citi alungarea – din spațiile sale grave, a generațiilor de studenți plasticieni așezați aici pentru formare și împliniri artistice superioare. Dorința noastră a fost ca, prin noi, Oradea să devină un important centru național și internațional al artelor vizuale, un spațiu al creativității, de interferență al artelor, de dialog. Ținând cont că aici la Oradea ne aflăm și geografic și spiritual apropiați de aceste convergențe europene, șansa în plus ne-a adus deja certitudinea împlinirilor. Tocmai pentru a ne angaja ipostaza de centru național și internațional, printre specializările noastre a figurat *Teoria și Istoria Artei*, un profil pe care l-a mai dezvoltat în România, doar Universitatea de Arte din București. Asta pentru-că doream să lansăm aici nu doar viitori plasticieni ai României, ci și teoreticieni care să-i stimuleze în devenirea lor, să-i acrediteze în sistemul național de valori, să-i autentifice și să-i proiecteze în ierarhia de invidiat a marilor creatori. De asemenea scopul nostru a fost pentru a promova implicit viitori specialiști ai unor itinerarii artistice europene, inclusiv turistice, pentru a dezvolta vocația libertății și lumea ideilor, ca prototip al lumii sensibile în care trăim, pentru cunoașterea valorilor europene, pentru impulsivitatea cunoașterii locale și valorificarea patrimoniului cultural local prin punerea lui în valoare, și printr-o experiență interactivă modernă, creând o oferta cultural-spirituală variată, adresată consumatorilor de frumos.

Spiritul de comuniune și conviețuire dintre Monumentalitatea arhitectonică și Impozanța Civilizatorie a Edificiului în simbioza artistică comunicativă a urbei cu tinăra generație de creatori, a fost pierdut odată cu scoaterea intempestivă, fără regrete și fără respect, a studenților de la Arte din spațiile folosite timp de aproape două decenii, pentru studiu și învățare spirituală. Generație scoasă din spații de către insolenta Administrație Locală, pentru varii motive, unele justificate - Restaurarea Edificiului, altele nu – desconsiderând din start amploarea fenomenului cultural, al actului de creație și civilizație artistică implementat aici.

Din fericire, într-un sistem comunitar normal, cu oameni normali, nu acesta este procedeul „civilizat” și potrivit ales pentru dezamorsarea diferendului: administrație publică locală – civilizație culturală! „Blocarea și înlăturarea” activității de studiu și perfecționare artistică înaltă a sutelor de studenți artiști, din spațiile Cetății „cucerită” de trupele de „lăncieri creatori” cu pasiune și „aventura” sufletească atât de necesară în discursul timpului, slujea interesului academic. Soluții pașnice normale existau pentru depășirea inerentelor dificultăți organizatorice și administrative, dar indiferența, grandomania și „sfidătoarea incultură” a Edililor, incapabili să „descifreze” tainele mărețului fenomen din Citadela orădeană, persiflând eforturile gigantice petrecute acolo pentru a construi, a visa și consolida o Citadela „fermecată” a Culturii Naționale din vestul României, nu au rezonat cu vrerile noastre. Nu au acceptat după cum era omenește posibil și normal, calea dialogului civilizat, de promovare dezinteresată a concordiei, au preferat cu răceală „pe deascunselea” să deschidă „calea conflictuală” prin intermediul Justiției, de parcă comunitatea studențească, artistică, ar fi fost „dușmanul de moarte” al trândavului dar și inocentului sistem administrativ din Primăria Municipiului Oradea.

Să mă esplic. Vreau să spun un sistem administrativ straniu, greoi alcătuit din oameni „cumsecade”, de altfel, cumiți cum ar spune Helvetius, dar impovărați de sarcini și „previziuni” blocante, generate parcă din puterea unor edili „parfumați”, „basculați” indecent de istorie în „Bazinul de Civilizație și Administrație Centrală al orașului Oradea”, „încărcați” de nepăsare și responsabilități insuportabile, nemaîntâlnite, până atunci, „descoperind” printre altele surprinzător și un spațiu cultural de „Civilizație Artistică Academică”, în cuprinsul Cetății Medievale orădene. Un spațiu „insalubru” alcătuit chipurile dintr-o grupare masivă de tineri „curioși”, nestăpâniți și de indoielnică „calitate socială”, în viziunea lor, care trăiesc pentru a fi „ignorați”, struniți și ținuți sub jugul ignoranței administrative nepermițându-le a mișca în front, iar la momentul oportun să fie „încadrați” obligatoriu în „pluton”. Ceea ce s-a și întâmplat, abandonați fiind în „molozul” dezinfestat al Unităților Militare de lângă Cimitirul Rulikovski. De altfel, în realitate, aveam de-a face cu un grup de tineri minunați, compact ca țel și studioși, căruia i-se „Impunea să-și vadă de lungul nasului” pentru indolenta comoditate și nepăsare a unora.

Ei nu este așa! Pretențiile noastre de învățătură și civilizație culturală în beneficiul comunitar, ne obligă a lua atitudine pentru-că nu o facem pentru noi, o facem din necesitate și obligație civică, pentru civilizația națiunii, iar ei administrațiile „pasagere” profitoare, sunt din păcate simpli „cobai” de răstimp a vremurilor, apoi dispar definitiv.

Cetatea orădeană, prevestea a fi **Tezaurul Cultural Identitar al Bihorului**, dar, din nefericire, nu și-a mai recăpătat faima, misiunea, dimensiunea și frumusețea - **Statutului de Cetate a Culturii și Civilizației Românești contemporane** - cu toată Restaurarea fizică, aproape convenabil realizată, slăbindu-i-se rolul și rostul de **Centru Cultural** instructiv și educativ activ. Centru de emulație spirituală și culturală specifică perioadei academice. O perioadă care era concretizată și caracterizată prin admirație de prezența aici în învățământul artistic superior de importante personalități culturale din Țară și străinătate a timpului. Punând în „balanță” constatăm ce dramă culturală reprezintă, pentru o comunitate urbană însemnată, de peste două sute cincizeci de mii de locuitori, lipsa de viziune cultural-istorică, de înțelegere și receptare a fenomenului profund creator, de către cei „responsabili”. Stare determinată de-o administrație locală „formată” dintr-un aparat birocratic – funcționăresc modest, invidios și inconștient de limitele sale de educație culturală perisată, ignorând existența adevăratelor valori creatoare care sau născut, crescut, construit și dezvoltat lângă el, de-a lungul unui sfert de secol, la sfidătoarea umbră a zidurilor Cetății Medievale orădene.

Ni s-a prezentat și demonstrat o mostră de mare și inadmisibilă lacună, în „viziunea” administrativă și de management instituțional al Forurilor Locale orădene, „manifestată în mod democratic” chipurile, dând dovadă de inconștiență, prin conceperea și desfășurarea actului de respingere agresivă, neloială, a existenței Facultății de Arte Vizuale din spațiile Cetății Medievale înainte și după Restaurare. Mă așteptam la un altfel de comportament la o altfel de ținută culturală, la un minim respect de recepționare și abordare a fenomenului artistic zămislit între zidurile Cetății orădene.

Modul exclusivist, execrabil în care au procedat „administrațiile” locale pierzându-și decența, și-au probat limitele de comunicare, de dialog și introversiune culturală, dând o grea lovitură sacrificiilor colective sau particulare, materiale și financiare, investite cu atâta pasiune, credință și responsabilitate

în bine și pentru frumos, în medievala cetate orădeana în decursul anilor, prin nebănuite energii umane manifeste statornicite aici. Energii susținute și slăvite de un optimism spiritual robust, că tot ceea ce s-a întreprins în Cetatea Oradea au fost, și sunt, realizări de durată istorică nesfârșită și neperisabilă pentru creația artistică locală și națională, pentru cunoaștere și învățătură, având conștiința împăcată că totul nu a fost în zadar, că tot ce s-a realizat aici, s-a construit și promovat în favoarea și beneficiul etern al culturii și civilizației românești.

Temelia acestor previziuni de neglijat, materializate în ambientul citadin orădean, a constatat în autenticul climat academic și cultural girat de un prestigios corp profesional, al locului și invitați de Onoare, personalități marcante și intelectuali proeminenți ai vieții culturale și științifice românești, din epocă.

Comunitatea creatorilor din Oradea și Bihor, din toate domeniile de activitate artistică, o comunitate recunoscută mai ales în domeniul artelor plastice și decorative, pentru valoarea ei de-a lungul multor generații, atât pe plan local cât și pe plan național, conștientizarea faptului că există aici profesioniști care pot acoperi pretențiile organizării unei Societăți Academice Superioare, a fost unul dintre argumentele determinante care au declanșat voința intimă, ca o necesitate vitală a valorificării potențialului uman într-o asemenea întreprindere. Dar cine putea fi, sau puteau fi, personajul sau personajele cu sorți de izbândă în domeniu, care ar fi putut iniția sau sugera, ori și mai mult, a transpune în practică o asemenea idee „trăsnită” dacă nu miraculoasă, în spațiul de civilizație istorică orădean? Fapt care nu era de ici de colo, în acele vremuri imprezvizibile.

Puțini oameni, mă refer la cei avizați, interesați sau specialiști în domeniul culturii în general, al artelor vizuale în mod special, domeniul meu de specialitate, și-ar fi putut închipui la începutul anilor '90, secolul trecut, după înlăturarea comunismului, dar nu a comuniștilor, că se va scrie, într-o bună zi, în memoria culturală a orașului Oradea, a Bihorului, o istorie cu propensiune spirituală care a devenit în scurt timp un eveniment Instituțional Artistic de rezonanță academică națională și internațională!

**„Trebuie să încerci necontenit să urci foarte sus, dacă vrei să poți a vedea foarte departe” –
Constantin Brâncuși.**

Realitatea culturală a orașului Oradea după 1989, prin apariția și existența unui sistem articulat și funcțional, de un diversificat ansamblu administrativ de instituții culturale existente sau promovate: Teatru, Uniuni de Creație, Asociații sau Fundații Cultural-Artistice, „Operă”, Filarmonică, „Conservatorul” de muzică, Galerii de Artă, Cluburi diverse, Cinematografe, Trupe și Ansambluri artistice profesioniste sau de amatori, de mai mică sau mai mare anvergură, Școala Generală nr. 21 cu specific de Artă, reînființarea Liceului de Artă din Oradea, cu secțiile română și maghiară, Școala Populară de Artă cu specializări în domeniile muzică, arte plastice și dansuri, Catedra de Arte Plastice de la Universitatea Partium, Școlile Liceale și Generale din oraș și Județ cu profile artistice, Casele de Cultură ori Bisericile confesionale asaltate de credincioșii care încurajau motivat înființarea unor grupe sau formații artistice de tineri și copii, justificau pretenția prin certitudine spirituală. Apariția unor trupe corale majore, ori „forțe” private și asociate care au înlesnit apariția unor manifestări și Ansambluri Artistice și Sportive diversificate ca program și conținut, unde dansul, culoarea sau cântul și muzica, ca promotoare sufletești binefăcătoare, cu dorințe și pretenții înălțătoare, erau și beneficiarele inițiativelor curajoase în acest domeniu și trebuiau împlinite.

Toate aceste manifestări erau importante, necesare și dorite în viața culturală a orădeanului, dar ele nu puteau marca viața culturală și spirituală a orașului la parametri mult mai înalți și mai pretențioși, decât prin apariția unui mediu academic generos și inteligent chivernisit. Cât de importante și prioritare erau în viața spirituală cotidiană a concitadinilor mei implementarea și săvârșirea dorințelor justificate de hrană sufletească după care tânjeau, mai ales tinerele talente, este de subînțeles. Unii dintre noi o știam mai bine decât alții. Nemaivorbind de necesitatea obiectivă de-a aduce bogăția spirituală într-o comunitate umană cu un statut prestigios de secole, care era „flămândă”, după un consum real și valoros de cultură și producție artistică. Acestea au fost unele din premisele de bază, de-a încuraja și pune în practică ideea înființării Facultății de Artă în Medievala Cetate a orașului Oradea.

În același timp, s-a invocat tradiția Învățământului Academic din Oradea prin înființarea în anul 1780 a renumitei Academii Regale de Drept și Filosofie continuată peste timp, cu actuala Universitate din Oradea. O Instituție Academică care în mod firesc, a stat, și va putea sta în continuare, ca o firească protectoare instituțională, la începuturi ca bază, iar mai apoi ca sprijin indispensabil a construcției și consolidării Instituției de Învățământ Artistic Superior orădean.

O atare inițiativa, de-a pune bazele unei Academii Artistice în spațiul orădean ni se pare firească astăzi, ba chiar banală, dar ieri, ni se părea inefficientă și pesimistă, iluzorie chiar. Astăzi, o Instituție cu mare acoperire în adevărul cultural, fiind locul unor aspirații individuale sau ale unor grupuri sociale în realitatea spirituală a societății românești contemporane în general, în particular având ca bază dezvoltarea educației estetice pluridisciplinare în comunitatea orădeană, bihoreană. Cadrul instituțional care poate desăvârși o astfel de educație, de-a sălta pe un alt palier existențial individul, este Școala Superioară de Artă. Misiunea acestei Instituții este formativă, expresia cea mai fecundă a experienței pragmatice și creative posibil de realizat în interiorul unui cadru instituționalizat elevat, al educației estetice, un adevărat elogi adus spiritului uman, dar și inițiatorului acestei investiții superioare.

Viața cultural-artistică orădeană, de ieri și de astăzi, nu s-a format pe un teren arid, sterp, ea s-a creat și consumat „*deasupra unei tradiții culturale*”, locale și regionale fecunde. Tradiția artistică locală a reunit inspirate generații de artiști autentici, într-un melanj etnic efervescent, unde se intersectau câteva drumuri spirituale europene.

În perioada interbelică întâlneam în spațiul cultural orădean, artiști formați la Școlile de Artă din București, Cluj sau Budapesta, dar din păcate „*lanțul*” generațiilor s-a „*rupt*”, odată cu cel de al II-lea Război Mondial, și apariția în spațiul istoric românesc, bihorean, a politicilor revanșarde, expansioniste naziste și hortiste. Acestea au fost urmate mai apoi, de instaurarea sistemului comunist sovietic cu politicile sale economice și culturale agresive. Instalarea forțată a sistemului bolșevic în spațiul tradițional românesc, prin măsurile eronate luate, de forțele statale, ale anilor '50-'60, au afectat grav spiritualitatea românească. Se pare, cu repercusiuni mai moderate în ceea ce privește domeniul creațiilor artistice în general, domenii oarecum stimulate „*creativ*” prin care sistemul politic instaurat la putere profita și se folosea cu mare abilitate și interes propagandistic de imagine, pentru scopurile sale. Comparativ cu perioada care a urmat, a anilor șaptezeci-optzeci, o perioadă de recesiune culturală severă, determinată de sărăcirea cumplită a populației României dar și a orientării greșite prin condiționalitățile impuse formării și pregătirii profesionale a specialiștilor, a creatorilor în domeniile cultural-artistice. Mai mult a fost impunerea forțată și condiționată a tematicilor realizărilor artistice, fapt care îndepărta artistul creator de implicarea curatei trăirii sufletești în gestul actului de creație intimă. Totul datorită unei politici ciudate și aberante în domeniul „*revoluției culturale*”, transferată și cultivată în spațiul românesc din extremul orient, o „*revoluție*” căreia i-sa alăturat și proasta „*inspirație*” a dictaturii ceaușiste, de-a plăti Băncilor Mondiale datoriilor externe ale țării înainte de vreme, datorii făcute tot de ei. Măsuri coercitive inumane, dureroase și umilitoare, de sărăcire cu repercusiuni incalculabile asupra condiției și conștiinței poporului român în viitor, din toate punctele de vedere; uman, moral, material dar în mod special sufletesc. O stare de pauperizare care a modificat profund fundamentul psiho-social și uman al romanului.

„Căci atunci când se ridică sus oamenii de nimic, nelegiuții mișună pretutindeni”- popular

Situația existentă la căderea comunismului, cerea imperativ refacerea și regenerarea procesului de socializare a artei, de redimensionare a educației estetice și raportarea acesteia la valorile artistice autentice. Oportunitatea Revoltelor anticomuniste, din decembrie 1989, a fost momentul declanșării și reorganizării instituționale a învățământului românesc în general, special la nivelul orașului Oradea și a Județului Bihor, pe toate treptele: gimnazial, liceal și universitar. Normal în aceste condiții prin oameni vizionari și de inițiativă, a fost apariția învățământului universitar în Oradea, punându-se astfel bazele creării și dezvoltării la nivel academic pentru Învățământul artistic bihorean.

Fenomenul artistic orădean, afirmat de grupul optzeciștilor, în domeniul artelor vizuale, releva la scară restrânsă, după prăbușirea comunismului, o viață spirituală dorit intensă, dar săracă, susținută de motivate și originale grupuri artistice, care din păcate au reverberat modest dar cu folos, catalizator în

ființarea și organizarea unor instituții cultural-artistice serioase, precum Uniunile de Creații, Asociațiile sau Fundațiile Culturale, Galeriile de Artă, Redacțiile de Presă, ori o puzderie de Organizații neguvernamentale, Formații sau Grupări Sociale și Artistice improvizate, de sorginte eclectică etc, dar binevenite și bine primite. Aceste Formațiuni au fost, mai mult sau mai puțin însemnate, în viața cultural-artistică și spirituală orădeană. Dar era un început! Ele erau coordonate de administrații curajoase și ambițioase, fără suflu profesionist însă, improvizate și conduse de manageri fără anvergură culturală evidențiată, erau amatori de ocazie, născuți parcă din „regizarea”, brigăzilor artistice de agitație, nu demult abandonate. Oameni de bună-credință, dar care nu aveau o viziune și o bază culturală profundă, oameni mai mult sau mai puțin competenți sau inspirați în aplicarea unor inițiative artistice valoroase, de-o pretențioasă și prestigioasă anvergură culturală.

„Gânditorul este un OM care vede acolo unde ceilalți nu văd” - Dimn. Art. 39.

Și totuși, apariția, înființarea și organizarea unor **Instituții sau Organizații național-patriotice**, a căror activitate s-a materializat prin organizarea de spectacole și concerte, simpozioane și congrese, festivaluri sau saloane expoziționale, dezveliri de Monumente de For Public, expoziții de artă plastică, modă sau design, cu deschidere generoasă spre toate categoriile sociale, au impulsionat viața spiritual-culturală a romanilor. Precum și evocări și comemorări ale unor evenimente și personalități istorice, culturale sau sociale, aniversări ale unor celebrități: politice, militare sau intelectuali reprezentativi, personalități marcante ale locului sau ale neamului românesc. Considerăm că activarea manifestărilor cultural-artistice, au avut un rol benefic și un aport sufletesc semnificativ, pentru familiarizarea și conștientizarea, pentru încurajarea implementării, de către inițiatori a îndrăznețelor proiecte instituționale ziditoare de valori culturale din domeniu au fost bine venite acum în libertate.

Multitudinea de manifestări de gen, unele realizate cu sfială sau nepricepere, altele agresiv populist, dar și evocări sau omagieri, manifestări de calitate superioară, ale unor personalități din toate domeniile existenței sociale, ale tuturor categoriile sociale, victime ale celor două Războaie Mondiale, sau ale ororilor săvârșite în perioada instaurării puterii „clasei muncitoare”, a comunismului primitiv, în România, toate acestea au încurajat și stimulat, inițiativa și necesitatea punerii bazelor unei Instituții Academice de Artă, de învățământ artistic superior în Oradea. Se simțea nevoia organizării cu eficiență și prestigiu a Instituției Superioare de Artă, cu specializările din domeniul Artelor Vizuale, ale Muzicii și Operei, ale Teatrului profesionist și al Dansului artistic, ale baletului.

În primii ani de după Revoluție, în ciuda lipsei totale de stimulare și conștientizare a posibilităților inițiatice uriașe ale omului liber, blocajele erau aproape firești și explicabile. Unele erau de natură individuală, personală, oameni perplexați de stările de lucruri noi, sau datorate incompetenței, rea-credinței sau caz „nefericit”, din motive legislative. Nu și-ar fi putut imagina nimeni cu ușurință, unde va conduce această „cale a libertății” în planul Proiectelor sau a împlinirilor cu predilecție culturale și spirituale superioare și nu numai. Și totuși!

În concluzie, mai mult decât atât, comunicarea între oameni la nivelele responsabile, a fost „securizată” rapid, de nevăzută, „indispensabilă” și favorizată incertitudine socială și politică, din comunitate. O stare manipulată de „cei de sus”, cum se întâmplă de obicei, instalați „inconfortabil” la guvernare, acceptată doar atunci când „amprenta spirituală”, era agreată și apropiată ca discurs „ideologic”, de anumite „forțe” instaurate agresiv pe toate straturile sociale. Totul, pentru „promovarea intereselor poporului român”, ele stând la baza facerii lucrurilor bune și mărețe, sau a lucrurilor rele și decadente.

În ceea ce privește Viața artistică, aceasta este stăpânită de speranțe, utopii și de sacrificii. Libertatea creației artistice germinată în contextul utopice democrații originale se lasă așteptată redeșteptând speranțele renașterii și revigorării culturii naționale, contaminată încă de dogmele realismului socialist și a lipsei intenționate de susținere material-financiară atât de necesară. Epoca dezghețului din anii '90, este purtată pe umerii entuziaști a personalităților iluminate de fiorul idealelor libertăți umane și ale creațiilor artistice libere. Din păcate totul era limitat de „logica” capacităților umane și material-financiare avute la îndemână.

„ Cu penele altuia te poți împodobi, dar nu poți zbura”. – Lucian Blaga.

Prin stabilirea în Oradea, încă din perioada anilor 1970-1980, o perioadă convulsiv ceaușistă, a unor generații de tineri artiști plastici, absolvenți ai Academiei de Artă din Cluj Napoca, în mod special, dar și din București, vremuri de rânduială social-politică nefastă, erau tineri creatori care au prins și o perioadă de „semidezgheț” a climatului politic românesc, generații de creatori aparținând unui adevărat mozaic de etnii și variate specializări, tineri cu un apetit special și vibrant spirit creator. A fost unul din elementele determinante, care au dus la apariția apreciatului și consideratului grup de tineri creatori orădeni - Atelier 35.

8

În context asistăm la un reviriment creativ și stimulat în lumea, în viața artiștilor plastici orădeni, de tinerilor creatori în mod special, înlesnind astfel în valoroasa și mult apreciată comunitate artistică locală, apariția și construcția unui viguros organism artistic viu, aerisit și prolific. Organism constituit din apreciate valori profesional-artistice și pedagogice în domeniu, interesate și hotărâte să se manifeste plenar, liber și convingător prin creațiile lor în societatea artistică bihoreană și națională, precum: Aurel Roșu, Gheorghe Gherman, Geo Praja, Dan Perjovski, Marta Jakobovits, Dorel Găină, Hollo Barna, Vioara Bara, Egyed Judit, Ovidiu Budurean, Cornel T. Durgheu, Ovidiu Sălăjan, Lia și Veturia Brândaș, Ioan Aurel Mureșan, Florin Heredea, Nicolae Onucsan, Stela Vesa, Ferenczi Carol, Doina Tătar, Ioan Bunus, Ioan Miklos, Dorin Damaschin, Gheorghe Aursulesei, Paul Blânda, Ștefan Torkos, Ioan Pop Augustin, Maria Abrudan, Gerendi Aniko, Cornel Abrudan, Maria Minchevici, Emil Dobriban, Maria David, Elena și Nicolae Kruch, Ioan Mihele, Eva Muranyi, Iulian Anghel, Gyongyi Ujvarossy, Arpad Deak, Maria Urszinyi și alții, valori inserate activ în comunitatea spirituală a locului între anii 1970-2000. În general, erau creatori de-o largă respirație imaginativă, liberală și democratică. O apariție influențată într-un mediu cultural artistic orădean prielnic, influențată de spiritul curentelor culturale vesteuropene a timpului, având alături predecesori, emblematice exemple profesionale afirmate în domeniu, descinse dintr-o moștenire culturală solid ancorată în tradițiile interbelice europene, precum: Aurel Pop, Coriolan Hora, Traian Goga, Ileana Crainic, Mottl Roman, Iosif Fekete, Rodica Stanca Pamfil, Francois Pamfil, Nicolae Jacobovits, Eugen Korodi, Monica Damian, Ioan Kristofi, Rodica Ungureanu, Zita Lepizsan, Gheorghe Silaghi, Octavian Popa, Iulia Lechner și alții. Este de subliniat faptul că majoritatea acestor remarcabili creatori, din domeniul artelor vizuale, sunt de obârșie bihoreni. Constatăm cu satisfacție că aici în vestul României au fost în decursul timpului, oameni erudiți, prestigioase și valoroase caractere umane creatoare.

Preluarea și cultivarea de către creatori, artiștii plastici ai momentului, mă refer la generațiile postrevoluționare imediate, a tradiționalelor moșteniri organizatorice de Saloane, era necesară și obligatorie, atât la nivel național cât și zonal. Se impunea a fi preluat atât cât era benefic și util, din punct de vedere al obligațiilor organizatorice practice, cât și al ideilor de viziune liber progresistă și nealterată orientare, atât de folositoare intereselor conceptuale în domeniul creativ la început de veac nou și de vremuri noi. Vorbim despre un dezgheț organizatoric dar și creativ. Cu regret acest proces, nu a derulat și nu s-a efectuat satisfăcător după evenimentele din decembrie 1989. Trăiam o perioadă tulbură, nedefinită chiar haotică. Din nefericire specialiști buni organizatori, aplecați pe interesele generale și speciale a tuturor categoriilor de creatori ai breslelor artistice erau greu de găsit în acea perioadă. Interesele proprii, oportunitățile de extindere exterioară, egoismul manifest, era de neîmblânzit peste tot în România, în mod special în lumea artiștilor creatori de frumos. În plus societatea românească nu era morală, conceptuală și organizatorică pregătită pentru a prelua din mers în administrare destinele creatorilor, mai ales în domeniile care pretindeau investiții și protecție profesională specială. Administrațiile locale au cedat cu nonșalanță și nebănuite interese în fața agresivităților politice sau sociale conjuncturale sau organizate! Intoleranța și nesimțirea trăiau cu „regele” la masă! Prezența artiștilor creatori în mediul vizual al societății determina o stare de neliniște, de frustrare a administrațiilor! Sentimentul de inferioritate bântuia peste capetele cenușii ale funcționărimii centrale sau provinciale! Oameni potriviți la momentul potrivit, erau greu de găsit! Aceștia se nasc, nu se fac!

(va urma)